

Policy Brief

Institutul pentru Dezvoltare
și Inițiative Sociale
(IDIS) „Viitorul”

Autori:

Ion Tăbârță

Veaceslav Berbeca

EVALUAREA IMPLEMENTĂRII DECIZIILOR PROTOCOLARE DIN EDUCAȚIE

IUNIE

2018

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”

POLICY BRIEF

EVALUAREA IMPLEMENTĂRII DECIZIILOR PROTOCOLARE DIN EDUCAȚIE

Autori:

Ion Tăbârță

Veaceslav Berbeca

B | S | T The Black Sea Trust
for Regional Cooperation
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

Acest studiu a fost realizat cu sprijinul financiar al Black Sea Trust for Regional Cooperation, a Project of the German Marshall Fund. Această publicație se distribuie gratuit. Toate drepturile sunt rezervate Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”. Atât publicația cât și fragmente din ea nu pot fi reproduse fără permisiunea IDIS „Viitorul”. Opiniile exprimate în acest material aparțin autorilor și nu reprezintă în mod necesar poziția sau opinia Black Sea Trust for Regional Cooperation, of the German Marshall Fund sau a partenerilor săi.

Chișinău – iunie 2018

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Administrația IDIS „Viitorul” și Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”.

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

Sumar

Sumar executiv	4
1. Esența problemelor educaționale cuprinse în deciziile protocolare din 25 noiembrie 2017.....	6
2. Deciziile protocolare semnate la 25 noiembrie 2017 în domeniul educației.....	12
3. Implementarea deciziilor protocolare în domeniul educației	16
Concluzii	21

Sumar executiv

Soluționarea diferendului transnistrean constituie un element important pentru dezvoltarea Republicii Moldova. În ciuda a circa 26 de ani de negocieri de la încheierea războiului de pe Nistru, constatăm că conflictul nu a fost soluționat. Din păcate, problema statutului regiunii transnistrene și a contingentului militar nu este abordat din 2016 și, drept rezultat, remarcăm o stagnare a procesului de negocieri.

Politica „pașilor mici” a fost dezvoltată cu ideea de a oferi o soluție pentru reluarea dialogului între părți. Aceasta a contribuit la reluarea dialogului în formatul „5+2” în 2012. După reluarea negocierilor s-au stabilit trei coșuri tematice de negocieri. Scopul declarat al acestei politici a fost de a iniția și adopta decizii în domeniul social și economic care, la rândul lor, urmau să impulsioneze discuțiile referitoare la drepturile omului, securitate și statutul regiunii transnistrene.

Una din temele intens discutate în procesul de negocieri se referă la domeniul educației. Obiectivul Chișinăului este de a rezolva problema funcționării în condiții normale a școlilor moldovenești cu predare în grafie latină din stânga Nistrului și orașul Bender. Tiraspolul este interesat de recunoașterea actelor de studii emise de instituțiile de învățământ din regiunea transnistreană. În noiembrie 2017, la Bender au fost semnate două decizii protocolare privind asigurarea funcționării școlilor moldovenești cu predare în grafia latină și cea privind aplicarea apostilei pe actele de studii emise în regiunea transnistreană. Referitor la aplicarea apostilei există o anumită interpretare ce înseamnă asta: autentificarea (confirmarea) sau recunoașterea documentului pe care a fost aplicată apostila?

Dialogul politic între Chișinău și Tiraspol a fost afectat de modul de implementare a documentelor semnate de către părți. Părțile s-au acuzat reciproc de nerespectare a angajamentelor luate. Încrederea părților în procesul de negocieri va depinde de modul de implementare a acestor decizii protocolare.

Studiul a fost structurat pe evaluarea conținutului problemelor din educație privind funcționarea funcționării școlilor moldovenești cu predare în grafia latină și cea privind aplicarea apostilei pe actele de studii emise în regiunea transnistreană. De asemenea, a fost analizat conținutul prevederilor celor două protocoale. Parte cheie a studiului o reprezintă evaluarea implementării deciziilor adoptate.

1. Esența problemelor educaționale cuprinse în deciziile protocolare din 25 noiembrie 2017

Separatismul teritorial al regiunii transnistrene a cauzat numeroase dificultăți pentru locuitorii din stânga Nistrului și orașul Bender. Educația este unul din domeniile problematice, care afectează populația din regiunea transnistreană. Domeniul educației din stânga Nistrului se confruntă cu două probleme majore: cea a *școlilor moldovenești cu predare în grafia latină* și cea a *diplomelor de studii* emise de instituțiile subordonate autorităților neconstituționale de la Tiraspol.

Problema școlilor moldovenești cu predare în grafia latină

Subiectul lingvistic a fost unul de bază în apariția separatismului teritorial din stânga Nistrului. La 1 septembrie 1989, Sovietul Suprem al RSSM a adoptat *Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești*.¹ Această lege a stabilit identitatea lingvistică moldo-română și a declarat limba „moldovenească” în baza grafiei latine drept limba de stat.

¹ Lege nr.3465 din 01.09.1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești. / <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312813&lang=1>

În baza acestei legi, a fost introdusă disciplina limba română în calitate de obiect de studiu în școlile din Republica Moldova. În stânga Nistrului, autoritățile se opuneau introducerii în uzul administrativ și în școli a limbii române/moldovenești în baza grafiei latine în calitate de limbă de stat, militând pentru multilingvismul moldo-ruso-ucrainean, iar pentru limba moldovenească păstrând grafia chirilică. La 12 martie 1991, prin decizia așa-numitului Soviet Suprem al Transnistriei, s-a hotărât predarea limbii moldovenești în baza grafiei chirilice în stânga Nistrului.²

După conflictul armat de pe Nistru, din prima jumătate a anului 1992, autoritățile neconstituționale de la Tiraspol au demarat procesul de construcție a structurilor politico-statale, nerecunoscute la nivel internațional. Sovietul Suprem de la Tiraspol a decis la 8 septembrie 1992, prin legea cu privire la limbi,³ că toate școlile din regiune să treacă la grafia chirilică, deoarece limba moldovenească poate fi predată doar în baza acestei grafii. Totuși, 6 școli din regiune au decis să nu se conformeze deciziilor structurilor autoproclamate de la Tiraspol, subordonându-se administrativ Ministerului Educației de la Chișinău. Este vorba despre următoarele școli: nr.20 din Tiraspol, nr.19 din Bender, nr.12 din Râbnîța, Roghi, Dubăsari și internatul-orfelinat din Bender. Mai târziu, școala alternativă nr.1 din Grigoriopol și școala nr.3 din Dubăsari au trecut sub jurisdicția Ministerului Educației de la Chișinău. Pentru a putea activa sub jurisdicția Chișinăului, aceste școli au fost nevoite să se mute școlile în satele învecinate – Doroțcaia și Cocieri. Din cele opt școli cu predare în grafia latină din subordinea Ministerului Educației, șase sunt situate pe teritoriul necontrolat de autoritățile constituționale, iar două au fost redistribuite în localitățile din stânga Nistrului aflate sub controlul autorităților de la Chișinău.

Autoritățile neconstituționale de la Tiraspol au adoptat la 19 aprilie 1994 legea învățământului,⁴ în conformitate cu care școlile moldovenești cu predare în

² Lege nr.3465 din 01.09.1989 cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești. / <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=312813&lang=1>

³ Закону о сохранении молдавского языка и культуры в Приднестровье – 27 лет. 13.03.2018. / <http://gazeta.gospmr.org/?p=5455>

⁴ Закон о языках в Приднестровской Молдавской Республике. 8 сентября 1992 г. (СЗМР 92-3). / <https://www.ulpmr.ru/ul/show/mJ0nlU91JSGAaZ5d09qGRwzHx2mDdLBXE2Zc=>

grafie latină au fost calificate drept școli private care aparțin unui stat străin. Aceste școli puteau activa doar în urma încheierii unui acord moldo-transnistrean, trebuiau înregistrate de structurile nerecunoscute ale regiunii transnistrene pentru a obține licență, fiind obligate să obțină clădiri proprii. În baza acestei legi, începând cu anul școlar 1994-1995, autoritățile neconstituționale de la Tiraspol au sistat finanțarea tuturor școlilor care nu utilizau grafia chirilică. În decizia protocolară cu privire la educație semnată între Chișinău și Tiraspol la 15 februarie 1995,⁵ părțile au convenit să oblige autoritățile locale din Bender, Tiraspol și Râbnîța să pună la dispoziție clădiri corespunzătoare școlilor cu predare în grafia latină, finanțarea acestora urmând a realizată de către Chișinău în conformitate cu estimările de cost existente în învățământul public.

După ce autoritățile locale ale regiunii subordonate Tiraspolului au sistat finanțarea acestor școli, guvernul de la Chișinău a plătit chiria și renovarea spațiilor, salariile cadrelor didactice, materialele educaționale și mijloacele de transport. Autoritățile neconstituționale ale regiunii puneau numeroase piedici procesului educațional desfășurat de școlile moldovenești cu predare în grafie latină. Profesorii, părinții și copiii care activau sau se instruiu la aceste școli erau permanent supuși intimidărilor și hărțuirilor din parte structurilor de forță ale autorităților neconstituționale de la Tiraspol.

Între anii 2002-2004 școlile moldovenești cu predare în grafia latină au fost supuse mai multor incidente din partea autorităților neconstituționale de la Tiraspol. În vara anului 2004, școlile au fost închise, ocupate sau luate cu asalt de poliția din așa-numită republică moldovenească nistreană. Atunci au fost închise în mod forțat 3 școli: Bender, Râbnîța și Tiraspol. Profesorii au fost arestați și reținuți, iar materialele didactice în alfabetul latin au fost confiscate și distruse. Unii părinți și-au pierdut locurile de muncă pentru că s-au decis să își instruiască copiii la școlile moldovenești cu predare în grafia latină. Părinții elevilor și profesorii școlilor din Dubăsari și Grigoriopol au decis să mute instituțiile de învățământ în satele învecinate, aflate sub controlul administrativ al autorităților Republicii Moldova. Din cauza

⁵ Закон об образовании. 19 апреля 1994 г. СЗМР 94-2. / <http://zakon-pmr.com/DetailDoc.aspx?document=36262>

acestor probleme, numărul elevilor care învață în instituțiile de învățământ cu predare în grafia latină a scăzut de la 5000 de la finele anilor '90 ai secolului trecut până la 1300 în 2017.⁶

După o reacție dură din partea comunității internaționale, autoritățile nerecunoscute ale regiunii transnistrene s-au retras de pe teritoriul școlilor. În urma negocierilor, cinci din cele șase școli de pe teritoriul aflat sub controlul autorităților neconstituționale de la Tiraspol au primit înregistrare permanentă în 2005, cu statut de instituții nestatale de învățământ general, cu menționarea în statutul juridic al acordului că programul școlar va fi coordonat de părți.

Întrunirile experților din domeniul educației pentru a soluționa problema celor 8 școli moldovenești cu predare în grafie latină au fost întrerupte în anul 2006, fiind reluate în anul 2012. Între timp, s-au adunat următoarele probleme legate de situația acestor școli:

- asigurarea circulației libere a elevilor și profesorilor la locul de trai/muncă/studii;
- punerea școlilor moldovenești, care studiază în grafie latină, în condiții de egalitate cu celelalte școli din regiunea transnistreană (plata pentru arendă, plata pentru servicii comunale etc.);
- crearea condițiilor necesare pentru asigurarea școlilor moldovenești din regiunea transnistreană cu manuale, materiale didactice, aparatură electronică, produse alimentare, salarii pentru profesori (transportarea prin punctele vamale interne fără perceperea taxelor vamale);
- asigurarea Liceului „Ștefan cel Mare și Sfânt” din Grigoriopol cu sediu, astfel încât copiii din Grigoriopol și din localitățile suburbane să aibă posibilitatea de a-și face studiile la locul de trai;
- retrocedarea blocurilor Liceului „Evrice” din Râbnița construit din bugetul de stat al Republicii Moldova.

⁶ Протокольное решение по разрешению проблем в области народного образования между Республикой Молдова и Приднестровским Регионом. 15 февраля 1995 г. / Arhiva Biroului politică de reintegrare. / <https://gov.md/ro/content/arhiva-actelor-semnate-cadrul-procesului-de-reglementare>

Diplomele de studii din instituțiile din regiunea transnistreană

Sistemul educațional al regiunii transnistrene, începând cu anii 90, s-a axat și dezvoltat în conformitate cu sistemul de învățământ al Federației Ruse. În consecință, sistemul educațional din așa-numita republică moldovenească nistreană coincide aproape în totalitate cu cel rusesc, utilizând, însă, și unele elemente din sistemele educaționale ale Ucrainei și Republica Belarus. Republica Moldova a preferat să meargă pe calea adoptării sistemului de educație european, aderând la „procesul Bologna”. Diferența dintre cele două sisteme educaționale – moldovenesc și al regiunii transnistrene – sunt semnificative.

Subiectul armonizării celor două sisteme educaționale este unul dificil. Echivalarea diplomelor și atestatelor este unul din aspectele problematice existente în domeniul educației. În anul 2001, Chișinăul și Tiraspolul au semnat protocolul cu privire la recunoașterea reciprocă pe teritoriul Republicii Moldova și a regiunii transnistrene a documentelor eliberate de organele competente.⁷ Printre documentele recunoscute reciproc de către părți se enumeră și actele de studiu.

În domeniul educației între Chișinău și Tiraspol se folosesc termenii de „nostrificare”, „legalizare” și „recunoaștere” a diplomelor”, care sunt interpretate în mod diferit de către părți. Chișinăul cere ca absolvenții din regiunea transnistreană, care au nevoie de un certificat de studii legal, trebuie să treacă procedura de recunoaștere a studiilor la același profil în cadrul instituțiilor de învățământ de pe malul drept. Drept rezultat, documentele emise de universitățile din regiunea transnistreană sunt înlocuite cu certificate de studii ale Republicii Moldova, care sunt recunoscute la nivel internațional. Tiraspolul insistă asupra procedurii de folosire a termenului de nostrificare, în locul „analizei de expertiză a diplomei”, care se referă la procedura de recunoaștere a documentelor de studii între absolvent și instituțiile de învățământ al altui stat.

⁷ Școlile cu predare în grafie latină din regiunea transnistreană – istoricul și problemele cu care se confruntă acestea. / <http://www.lact.ro/2017/11/12/alina-gvidiani-scolile-cu-predare-in-grafie-latina-din-regiunea-transnistreana-istoricul-si-problemele-cu-care-se-confrunta-acestea/>

În învățământul superior, pentru recunoașterea acestor diplome este nevoie de expertiza corespunzătoare a Ministerului Educației din Republica Moldova. Procedura de recunoaștere prevede că după stabilirea diferențelor programelor de învățământ au loc examene la materiile lipsă din programele de învățământul superior din regiunea transnistreană, dar care există în programele de învățământ din Republica Moldova. Doar după aceasta etapă procedurală diplomele pot fi recunoscute.

Apostila a fost introdusă în Republica Moldova din 16 martie 2007. Ea anulează necesitatea legalizării documentelor străine în Republica Moldova și a celor moldovenești peste hotare. Ștampila de apostilă este utilizată de statele membre a Convenției de la Haga din 5 octombrie 1961 „despre apostilare”. Astfel apostila autentifică originalitatea semnăturii persoanei care a semnat documentul și originalitatea ștampilei. Apostila se pune doar în documentele instituțiilor și organizațiilor din Republica Moldova. Documentul se consideră legitim pe teritoriul unui stat membru al convenției de la Haga, imediat după aplicarea apostilei. Apostilarea documentelor de studii emise de instituțiile de învățământ, acreditate în conformitate cu legislația în vigoare, trebuie să fie însoțită de un act de confirmare emis de aceeași instituție sau Ministerul Educației, astfel fiind posibilă apostilarea ulterioară a documentelor de către Ministerul Justiției al Republicii Moldova.

Tiraspolul insistă pentru efectuarea procedurii de „legalizare” a documentelor de studii emise de instituțiile din regiunea transnistreană prin care Chișinăul va recunoaște legal existența instituțiilor de învățământ din stânga Nistrului, care va permite tinerilor să depună documentele de studii în instituțiile de învățământ ale altor state fără necesitatea de a parcurge procedurile suplimentare de recunoaștere a autenticității diplomelor de către Ministerul Educației al Republicii Moldova. La rândul său, Ministerul Educației al Republicii Moldovei consideră aceste cerințe drept fără temei juridic, făcând referire la documentele internaționale care nu permit efectuarea acțiunilor de acest fel fără recunoașterea și aplicarea în același timp a procesului de acreditare și evaluare a instituțiilor de învățământ din regiunea transnistreană.

2. Deciziile protocolare semnate la 25 noiembrie 2017 în domeniul educației

Problemele din domeniul educației constituie un subiect important în procesul de negocieri între cele două părți. Problema școlilor cu predare în grafia latină situate în stânga Nistrului și în municipiul Bender a constituit un subiect prioritar pe agenda autorităților de la Chișinău. Tiraspolul a demarat discuțiile pe tema recunoașterii diplomelor de studii din regiune din 2012. Documentele privind învățământul superior din regiunea separatistă au fost recunoscute de Rusia și de unele state ale Comunității Statelor Independente.

În perioada 2012-2013, negocierile pe tema aplicării apostilei între Tiraspol și Chișinău au fost destul de dificile. Autoritățile nerecunoscute ale regiunii transnistrene s-au adresat în 2014 către mediatorii procesului de negociere pentru a oferi expertiza necesară rezolvării acestei probleme. Întrunirea din 2-3 iunie 2016 de la Berlin în formatul „5+2” a constituit un pas important pentru includerea subiectului aplicării apostilei pe actele de studii eliberate de instituțiile de învățământ superior din regiunea transnistreană pe agenda negocierilor între părți. Au fost discutate subiectele propuse de autoritățile transnistrene pentru stimularea reluării negocierilor în acest format. Chișinăul a dorit să includă mai multe subiecte, inclusiv problema funcționării școlilor moldovenești cu predare în grafia latină din regiunea transnistreană⁸

⁸ Протокол о взаимном признании действия на территории Приднестровья и Республики Молдова документов, выдаваемых компетентными органами Сторон. 16 мая 2001 г. / Arhiva Biroului politici de reintegrare. / <https://gov.md/ro/content/arhiva-actelor-semnate-cadrul-procesului-de-reglementare>

care se confruntau și se confruntă cu mai multe constrângeri din partea autorităților transnistrene care împiedică activitatea normală a acestor școli.

În urma negocierilor din iunie 2016 de la Berlin în formatul „5+2”, a fost semnat un protocol care a stabilit unele obiective ce urmau a fi realizate în privința măsurilor de consolidare a încrederii.⁹ Rezultatele acestei întruniri se pliază pe politica pașilor mici care presupune avansarea graduală în soluționarea conflictului transnistrean, pornind de la realizarea unor rezultate pe subiecte de ordin economic și social care ar determina consolidarea încrederii între ambele maluri ale Nistrului și, respectiv, o apropiere de soluționare a diferendului. Reluarea negocierilor în formatul „5+2” a fost un nou impuls în procesul de reglementare, avându-se în vedere inclusiv acțiunile de întreprins în vederea soluționării unui șir de chestiuni în mai multe domenii.¹⁰

Declarația ministerială cu privire la negocierile în procesul reglementării conflictului transnistrean în formatul „5+2” din decembrie 2016 de la Hamburg face apel către părți să se angajeze în mod constructiv și în mod regulat pentru realizarea unor progrese tangibile în toate cele trei coșuri ale agendei convenite pentru procesul de negociere: aspecte socio-economice, aspecte generale juridice și umanitare și drepturilor omului, și soluționare cuprinzătoare, inclusiv aspectele instituționale, politice și de securitate.¹¹

Autoritățile de la Chișinău, potrivit responsabililor de la Biroul pentru Reintegrare, au avut unele rezerve față de propunerile Tiraspolului în chestiunea aplicării apostilei pe actele de studii eliberate de instituțiile de învățământ superior din localitățile de est ale Republicii Moldova. Una din condițiile autorităților centrale a fost ca documentul eliberat de instituția de învățământ superior din Tiraspol, pe care urma să fie aplicată apostila, să nu conțină însemne sau simboluri care ar face referire la așa-numitul „stat transnis-

⁹ Idee exprimată în urma interviurilor realizate cu reprezentanții Biroului pentru Reintegrare

¹⁰ Протокол официального заседания постоянного совещания по политическим вопросам в рамках переговорного процесса по приднестровскому урегулированию. 2-3 июня 2016 г. / https://gov.md/sites/default/files/2016_06_03_protokol_52_berlin_0.pdf

¹¹ Reluarea negocierilor privind reglementarea transnistreană oferă un impuls pentru progrese reale în următoarele săptămâni, declară Reprezentantul Special al OSCE. 3 iunie 2016. / <http://www.osce.org/ro/cio/244661>

trean”.¹² Menționăm, de asemenea, recomandările experților europeni propuse la Conferința de la Bavaria din iulie 2016 care contribuit la adoptarea unei formule de compromis în 2017 pentru procesul de aplicare a apostilei.¹³

Problema aplicării apostilei a fost parte din în așa-numitul „pachet din opt puncte” care cuprinde patru subiecte restante din Protocolul de la Berlin, inclusiv subiectele școlilor cu predare în grafia latină situate în stânga Nistrului și în municipiul Bender; accesul la pământurile din raionul Dubăsari și asigurarea dreptului de proprietate a țăranilor; asigurarea libertății circulației și redeschiderea podului de la Gura Bâcului-Bâcioc.¹⁴ Astfel, subiectul aplicării apostilei urma să fie discutat la pachet cu problema școlilor cu predare în grafia latină situate în stânga Nistrului și în municipiul Bender. Reprezentanții politici din partea Chișinăului și Tiraspolului au semnat la 25 noiembrie 2017 decizia protocolară „Cu privire la asigurarea funcționării școlilor moldovenești cu predare în grafia latină” și decizia protocolară „Cu privire la aplicarea apostilei pe actele de studii emise în regiunea transnistreană”.

Prevederile deciziei protocolare referitoare la funcționarea școlilor moldovenești în grafia latină stabilesc 6 angajamente de funcționare a acestora: diminuarea tarifelor la serviciile comunale, stabilirea unor plăți minime pentru arendarea clădirilor, contractele de arendă vor fi încheiate pe un termen de 10 ani cu posibilitatea prelungirii acestora, transmiterea pentru utilizare a pe care sunt amplasate aceste școli, asigurarea liberei circulații a profesorilor și a elevilor, aprovizionarea cu materiale didactice și bunuri necesare pentru buna desfășurare a procesului educațional.¹⁵ Prevederile deciziei protocolare privind aplicarea apostilei pe actele de studii din regiunea transnistreană stabilește folosirea modelelor neutre de ștampilă și de diplomă, pe care organul competent al Republicii Moldova urmează să aplice apostila în corespundere

¹² Ministerial Statement on the Negotiations on the Transnistrian Settlement Process in the “5+2” Format. 9 December 2016. / <https://www.osce.org/cio/288181?download=true>

¹³ Veaceslav Berbeca, *Perspectivile soluționării conflictului transnistrean în contextul schimbărilor regionale*. Discussion Papers, Decembrie 2016. / http://www.viitorul.org/files/5435295_md_3_0.pdf

¹⁴ Idem

¹⁵ Tiraspolul a fost invitat să participe la controlul în comun de la Cucirgan, ca parte a instituțiilor moldovenești, dar a refuzat categoric. / <https://gov.md/ro/content/gheorghe-balan-tiraspolul-fost-invitat-sa-participe-la-controlul-comun-de-la-cuciurgan-ca>

cu cerințele Convenției de la Haga cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine din 05.10.1961.¹⁶

Rezultatele obținute au fost confirmate de discuțiile din formatul „5+2” de la Viena din 27-28 noiembrie 2017¹⁷ și de la Roma din 29+30 mai 2018¹⁸. Aceste protocoale trebuie să contribuie la soluționarea problemelor sociale, în cazul dat, din domeniul educației, cu care se confruntă cetățenii de pe ambele maluri ale Nistrului. Implementarea prevederilor acestor protocoale constituie un test pentru dialogul privind reglementarea conflictului transnistrean.

¹⁶ Decizia protocoară cu privire la asigurarea funcționării școlilor moldovenești cu predare în grafia latină. 25 noiembrie 2017. / https://gov.md/sites/default/files/2017_11_25_protokolnoe_reshenie_o_funkcionirovanii_moldavskih_shkol.pdf

¹⁷ Protocolul ședinței oficiale a „Conferinței permanente pe probleme politice în procesul de reglementare transnistreană (Viena, 27-28 noiembrie 2017). / https://gov.md/sites/default/files/2017.11.28_protocolul_sedinței_oficiale_a_conferinței_permanente_pe_probleme_politice_in_procesul_de_reglementare_transnistreana_viena_27-28_noiembrie_2017.pdf

¹⁸ Protocolul ședinței oficiale a „Conferinței permanente pe probleme politice în procesul de reglementare transnistreană (Roma, 29 - 30 mai 2018). / https://gov.md/sites/default/files/protocolul_sedinței_oficiale_a_conferinței_permanente_pe_probleme_politice_in_procesul_de_reglementare_transnistreana_roma_29_-_30_mai_2018.pdf

3. Implementarea deciziilor protocolare în domeniul educației

La reuniunea oficială a Conferinței permanente pe probleme politice în procesul de reglementare transnistreană (formatul de negocieri „5+2”) din 29-30 mai de la Roma, dedicată examinării progreselor înregistrate de către Chișinău și Tiraspol în procesul de implementare a angajamentelor stabilite în așa-numitul pachet „Berlin plus”, mediatorii și observatorii au apreciat pozitiv dinamica punerii în aplicare a înțelegerilor convenite pe subiectele bunei funcționări a școlilor cu predare în grafia latină din regiunea transnistreană și a aplicării apostilei pe actele de studii. Cu toate acestea, discuțiile de la Roma au reliefat faptul că părțile interpretează diferit unele aspecte ale implementării acestor două decizii protocolare din 25 noiembrie 2017.

Implementarea Deciziei protocolare cu privire la funcționarea școlilor moldovenești cu predare în grafia latină

Aceste divergențe de interpretare se referă, în mod special, la deciziile protocolare referitoare la funcționarea școlilor moldovenești cu predare în grafie latină. Reprezentantul politic al Chișinăului în formatul oficial de dialog „5+2” susține că prevederile acestei decizii sunt implementate parțial, pe când cel al Tiraspolului insistă asupra faptului că ele au fost realizate în totalitate, iar problemele la care se referă Chișinăul nu ar fi fost convenite de părți,

urmând a fi negociate la următoarea etapă.¹⁹

În urma interviurilor realizate cu directorii mai multor școli moldovenești din stânga Nistrului aflate sub jurisdicția Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, am constatat că, în linii mari, primele 3 din cele 7 puncte se implementează. Punctele 4-7 fie nu se implementează, acestea urmând a fi discutate de reprezentanții politici ai Chișinăului și Tiraspolului în formatul oficial „5+2”.

Punctul 1. Tarifele pentru serviciile comunale au rămas aceleași. Pentru a se putea ști exact modul de implementare a acestui punct, este necesar de avut datele achitării facturilor efectuate de școlile din regiunea transnistreană care se află în subordinea administrativă a autorităților neconstituționale de la Tiraspol. Tabloul acestor date fiscale ne vor permite să înțelegem dacă cele 8 școli moldovenești cu predare în grafia latină plătesc exact aceleași tarife pentru serviciile comunale pe care le achită celelalte școli din regiunea transnistreană.

Punctele 2-3. Sovietul Suprem de la Tiraspol a promovat la 30 ianuarie 2018 ajustările de la așa-numita legislație a regiunii cu privire la arendarea proprietății de stat și municipale.²⁰ La 2 februarie 2018 au fost semnate 5 contracte de locațiune între școlile moldovenești cu predare în grafia latină și structurile locale ale administrației nerecunoscute de la Tiraspol. Punctul 2.1 al contractului de locațiune stabilește termenul de arendă de la 01.01.2018 până la 31.12.2027. Punctul 3.5 al contractului prevede că școlile achită lunar pentru arendă suma echivalentă de 1000 lei moldovenești în conformitate cu cursul la ziua achitării a rublei locale. Managerii școlilor apreciază pozitiv semnarea contractului de locațiune care a redus substanțial din cheltuieli – de la 36300 dolari americani anual până la 12000 lei pe an –, însă ei se arată îngrijorați de existența în contract a unor prevederi capcană. În mod special, se are în vedere punctul 3.6 al contractului de locațiune care prevede că suma de plată

¹⁹ Conferință de presă privind rezultatele negocierilor în formatul 5+2 desfășurate la Roma. 30 Mai 2018. /<https://www.privesc.eu/arhiva/82545/Conferinta-de-presa-privind-rezultatele-negocierilor-in-formatul-5-2-desfasurate-la-Roma>

²⁰ Закон №18-ЗД-VI О внесении дополнения в Закон Приднестровской Молдавской Республики «Об аренде государственного и муниципального имущества». 30 января 2018 г. / <https://pravopmr.ru/View.aspx?id=%2B26e54Q3UABvDkwwcPUTCA%3D%3D>

a arendeii poate fi revizuită în caz în care se va schimba legislația așa-numitei republicii moldovenești nistrene.

Pe lângă directorii de școli, această prevedere ar trebui să fie o îngrijorare și pentru reprezentantul politic al Chișinăului în discuția cu Tiraspolul, deoarece aceasta dă posibilitate administrației nerecunoscute a regiunii transnistrene, printr-o așa-numită decizie legislativă, să intervină în procesul de bună funcționare a școlilor moldovenești cu predare în grafie latină din stânga Nistrului și orașul Bender. În plus, ea poate fi folosită de Tiraspol în calitate de pârghie în procesul de negocieri cu Chișinăul.

Punctele 4 și 7. Provoacă o anumită confuzie directorilor de școli. Realizarea acestor puncte depinde de dialogul purtat de reprezentanții politici ai Chișinăului și Tiraspolului, managerii de școli fiind depășiți de conținutul acestor prevederi ale deciziei protocolare. Prevederile punctului 7 sunt vagi. În redactarea inițială a deciziei protocolare, se făcea referință la sediile școlilor moldovenești cu predare în grafie latină din stânga Nistrului. Anume la această prevedere a deciziei protocolare face referință reprezentantul politic al Tiraspolului când afirmă că problema sediilor nu a fost încă convenită, aceasta urmând a fi discutată ulterior.

Punctele 5-6. Aceste prevederi nu se respectă. Este evident că Chișinăul și Tiraspolul interpretează în mod diferit subiectul liberei circulații și a transportării materialelor didactice, alimentelor ș.a. Chișinăul insistă asupra liberei circulații a elevilor și profesorilor de pe linia administrativă, pe când Tiraspolul menține în continuare regimul notificării prealabile ce presupune anunțarea în scris a părții transnistrene, cu cel puțin 24 de ore înainte, despre persoanele ce se deplasează, datele despre autovehicule și materialele transportate. Managerii școlilor moldovenești relevă faptul că a rămas problematic subiectul referitor la transportarea materialelor didactice și a celor necesare pentru asigurarea procesului educațional, care, de asemenea, necesită informarea prealabilă.

Directorii școlilor moldovenești cu predare în grafia latină din stânga Nistrului apreciază decizia protocolară drept un pas înainte în a asigura condiții

bune de funcționare a școlilor, însă există în continuare multe probleme care afectează funcționarea normală a acestor instituții de învățământ. În opinia lor, deocamdată nu a fost instituit un mecanism de realizare a acestei decizii protocolare care ar permite funcționarea nestingherită a școlilor aflate sub jurisdicția guvernului de la Chișinău.

Implementarea Deciziei protocolare cu privire la aplicarea apostilei pe actele de studii din regiunea transnistreană

Guvernul Republicii Moldova a adoptat hotărârea nr. 138 la 07 februarie 2018²¹ prin care creează cadrul normativ pentru apostilare a actelor de studii de instituțiile de învățământ din unitățile administrativ-teritoriale din stânga Nistrului și mun. Bender. Această hotărâre prevede condițiile apostilării actelor de studii eliberate începând cu anul 1992 care „vor fi întocmite pe formulare de model aprobat de Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, ale căror sigilii și ștampile nu conțin simboluri de stat, simboluri ale altor formațiuni de tip statal sau însemne și mențiuni care pot fi asimilate acestora, cu excepția celor ale Republicii Moldova”.

Acest proces se realizează în temeiul Legii nr.42-XVI din 2 martie 2006 și Hotărârii Guvernului nr.710 din 23 iunie 2006²². După adoptarea Hotărârii nr. 138 la 07 februarie 2018, au fost emise 71 de astfel de documente. Conform Anexei nr. 1 la Hotărârea Guvernului nr.163 din 15 februarie 2007, *aplicarea apostilei* constituie procedura de atestare a veridicității semnăturii, a calității în care a acționat semnatarul actului sau, după caz, a autenticității sigiliului și a ștampilei de pe acest act. Cu alte cuvinte, apostilarea nu înseamnă recunoașterea diplomelor, ci se limitează doar la confirmarea autenticității

²¹ Guvernul Republicii Moldova. Hotărârea nr. 138 la 07 februarie 2018 cu privire la completarea punctului 9 din Regulamentul privind aplicarea apostilei. / http://lex.justice.md/document_rom.php?id=-DAEE90F3:83827952

²² Parlamentul Republicii Moldova. Legea nr.42-XVI din 2 martie 2006 pentru aderarea la Convenția cu privire la suprimarea cerinței supralegalizării actelor oficiale străine. / <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=315673>; Guvernul Republicii Moldova. Hotărârea nr. 163 din 15 februarie 2007 cu privire la optimizarea structurii Ministerului Justiției și aprobarea Regulamentului privind aplicarea apostilei. / http://lex.justice.md/document_rom.php?id=-DAEE90F3:83827952

semnăturii sau a sigiliului și a ștampilei de pe act. Apostilarea nu înseamnă supralegalizare care presupune mai multe etape de realizat. Legalizarea descrie procedurile prin care o semnătură/sigiliu/ștampila pe un document oficial este certificată ca fiind autentică de un număr de funcționari oficiali până când autentificarea finală este recunoscută imediat de către oficialii statului în care este prezentat documentul și care, astfel, obține putere juridică.²³ Apostilarea nu înseamnă recunoașterea diplomelor de studii din regiunea transnistreană după cum această procedură este prezentată de reprezentanții regiunii.²⁴

Solicitanții din regiunea transnistreană trebuie să prezinte Universității „Taras Șevcenko” din Tiraspol mai multe documente pentru a obține diploma neutră. Pagina web a acestei instituții de învățământ identifică documentele necesare care trebuie prezentate de solicitant:²⁵

- Cererea solicitantului
- originalul și o copie a diplomei de învățământ superior eliberată de „Universitatea din Transnistria. T. Shevchenko”;
- originalul și o copie a certificatului de căsătorie (pentru cei care au schimbat numele de familie);
- originalul și o copie a „pașaportului regiunii transnistrene” (numai pentru cetățenii din regiune);
- originalul și o copie a pașaportului străin.

După emiterea modelului neutru al diplomei în limba engleză, absolvenții universității pot solicita autorităților din Moldova să aplice apostila pe documente. După adoptarea Hotărârii nr. 138 la 07 februarie 2018, până la 25 iunie au fost aplicate apostile pe 87 de diplome.

²³ Руководство по Апостилю Руководство по практическому применению Конвенции об аполиле. / <https://assets.hcch.net/docs/238468a0-a2ae-4679-a9bb-b19d038f2307.pdf>

²⁴ Приднестровские дипломы получают международное признание. / <https://tsv.md/pridnestrovskie-diplomy-poluchat-mezhdunarodnoe-priznanie/>

²⁵ Информация для выпускников ГОУ «Приднестровский государственный университет им. Т. Г. Шевченко», желающих получить дополнительный диплом о высшем профессиональном образовании на английском языке для его последующего аполилирования. / <http://spsu.ru/press/announcement-advert/1986-informatsiya-dlya-vypusknikov-pgu>

Concluzii

Negocierile din domeniul educației care se referă asigurarea funcționării școlilor moldovenești cu predare în grafia latină și cea privind aplicarea apostilei pe actele de studii emise în regiunea transnistreană au fost dificile și au durat mai mulți ani. Chișinăul și Tiraspolul au semnat la 25 noiembrie 2017 la Bender două decizii protocolare pentru a soluționa problemele din acest domeniu.

Deocamdată, putem face concluzia că decizia protocolară referitoare la asigurarea funcționării școlilor moldovenești cu predare în grafia latină din regiunea transnistreană este implementă parțial. Reprezentanții politici ai Chișinăului și Tiraspolului au opinii diferite asupra implementării acestui protocol. Constatăm, că sunt implementate punctele referitoare la termenul contractului de locațiune și privind suma plătită pentru arendă. Implementarea acestor puncte este confirmată de ambele părți. Nu este clar cum se îndeplinește punctul 1 al protocolului – referitor la serviciile comunale. Pe restul punctelor din decizia protocolară între Chișinău și Tiraspol există divergențe. Punctele 5 și 6 sunt interpretate diferit de părți. Chișinăul își dorește o liberă circulație a persoanelor și transportarea materialului didactic și a celor necesare pentru a asigura procesul de învățământ fără nici un fel de control și bariere din partea organelor ale administrației nerecunoscute din stânga Nistrului. Tiraspolul interpretează libera circulație și transportarea cu informarea prealabilă. De asemenea, nu este realizat punctul 4 al deciziei protocolare. În baza conținutului general al punctului 7 din decizie, Tiraspolul afirmă că respectă în totalitate prevederile deciziei protocolare, iar alte subiecte, cum ar fi cel al sediilor, încă urmează a fi negociate de către părți.

Constatăm că Chișinăul își îndeplinește angajamentele luate odată cu semnarea protocolului privire la aplicarea apostilei pe actele de studii emise în regiunea transnistreană. Astfel, până la 25 iunie au fost aplicate apostile pe 87 de diplome.

Contract de locațiune, pag.2-3

- ворота металлические литер II – 1 шт.;
- ворота металлические литер III – 1 шт.;
- уборная литер 5 – 1 шт.;
- беседка литер 1 – 1 шт. (26,1 кв. м. по внутреннему обмеру);
- беседка литер 2 – 1 шт. (26,1 кв. м. по внутреннему обмеру);
- беседка (навес) 6 – 1 шт. (9,0 кв. м.)
- беседка литер 7 – 1 шт. (26,1 кв. м. по внутреннему обмеру);
- беседка литер 8 – 1 шт. (26,1 кв. м. по внутреннему обмеру);
- беседка литер 9 – 1 шт. (26,1 кв. м. по внутреннему обмеру);
- пожарные лестницы (металлические) – 3 шт.;
- контейнер для мусора – 2 шт.;
- скамейки – 7 шт.; горка металл. – 1 шт.; карусели – 1 шт.; деревья – 44 шт.; кустарники – 87 шт.

Имущество расположено на земельном участке общей площадью [REDACTED]

1.2. Имущество находится в муниципальной собственности в лице Государственной администрации города [REDACTED] на основании Свидетельства о государственной регистрации права муниципальной собственности от [REDACTED] Арендодателя на имущество.

1.3. Имущество передается в аренду для размещения учебного заведения Негосударственное общеобразовательное учреждение [REDACTED]

1.4. Балансовая (остаточная) стоимость арендованного имущества составляет 215 662,89 руб. ПМР.

2. Срок Договора.

2.1. Срок аренды имущества устанавливается с 01.01.2018 г. по 31.12.2027 г.

2.2. Имущество считается переданным в аренду на основании Акта приема-передачи объекта государственного (муниципального) имущества в аренду от «____» _____ 20____ г.

3. Обязанности Арендатора.

3.1. Арендатор использует арендованное имущество в целях размещения Негосударственного общеобразовательного учреждения [REDACTED]

3.2. Арендатор содержит переданное имущество в надлежащем порядке и в полной исправности.

3.3. Арендатор осуществляет техническое обслуживание и текущий ремонт арендуемого имущества за счет собственных средств.

3.4. В случае притязаний на арендованное имущество со стороны третьих лиц Арендатор незамедлительно принимает меры к его защите и извещает Арендодателя и (или) Балансодержателя.

3.5. За арендованное имущество Арендатор уплачивает ежемесячную арендную плату в сумме, эквивалентной 1 000 (одной тысяче) леев Республики Молдова по официальному курсу Приднестровского Республиканского Банка на дату оплаты, в срок до 20 (двадцатого) числа месяца, следующего за отчетным. Арендная плата перечисляется в местный бюджет города [REDACTED]

Не позднее 3 (трех) дней с момента осуществления платы за арендованное имущество по настоящему Договору Арендатор* обязан предъявить Арендодателю

документ, подтверждающий совершение платы за арендованное имущество в полном объеме.

3.6. Размер арендной платы может быть пересмотрен в случае изменения действующего законодательства Приднестровской Молдавской Республики.

3.7. Арендатор самостоятельно заключает договоры с коммунальными организациями, оплачивает счета за использованные им электроэнергию, воду, отопление, газ, канализацию, услуги связи и вывод твердо-бытовых отходов.

3.8. Арендатор по окончании срока действия Договора обязан вернуть в 15-дневный срок арендованное имущество в состоянии не хуже того, в каком оно было получено, согласно акту приема-передачи с учетом норм амортизации. Если имущество возвращено в состоянии износа сверх норм амортизации, то Арендатор возмещает причиненный ущерб в полном объеме.

3.9. Арендатор несет ответственность за умышленную порчу арендованного имущества, возмещает причиненный ущерб в соответствии с действующим законодательством Приднестровской Молдавской Республики.

4. Права и обязанности Арендодателя и Балансодержателя.

4.1. Арендодатель обязан ежегодно осуществлять проверку порядка использования Арендатором арендуемого имущества в соответствии с условиями настоящего Договора.

4.2. Арендодатель и Балансодержатель проводит контроль содержания имущества, переданного в аренду согласно акту приема-передачи в течение всего срока аренды.

4.3. Арендодатель и Балансодержатель осуществляют контроль проведения ежемесячной оплаты за аренду.

5. Условия передачи имущества в аренду и его возврата.

5.1. Арендодатель и (или) Балансодержатель в течение 10 (десяти) дней с даты подписания Договора передает имущество по Акту приема-передачи объекта муниципального имущества в аренду, расположенного по адресу: [REDACTED], который является неотъемлемой частью настоящего Договора.

5.2. Возврат арендованного имущества осуществляется Арендатором по окончании срока Договора в течение 10 (десяти) дней по акту приема-передачи. Имущество должно быть возвращено в состоянии, в каком оно было получено, либо с улучшениями, согласованными с Арендатором, согласно акту приема-передачи с учетом норм амортизации. Если имущество возвращено в состоянии износа сверх норм амортизации, то Арендатор возмещает причиненный ущерб в полном объеме.

6. Условия и взаиморасчеты за ремонт, улучшения имущества.

6.1. В случае необходимости осуществления капитального ремонта и реконструкции имущества с неотделимыми улучшениями Арендатор осуществляет их за свой счет только после согласования с Арендодателем проектно-сметной документации на проведение капитального ремонта и реконструкцию.

6.2. В случае необходимости осуществления отдельных улучшений имущества (улучшения, которые могут быть отделены без причинения вреда конструктивным элементам имущества, в том числе установка оборудования и другого оснащения) для использования имущества по его назначению в целях ведения своей хозяйственной деятельности они проводятся Арендатором по собственной инициативе, без получения разрешения Арендодателя.

6.3. В случае, если неотделимые улучшения были произведены без согласия Арендодателя, то они переходят в собственность Арендодателя без возмещения затрат.

Model de diplomă neutră pe care se aplică apostila

